

Wychowawca - opiekun w poglądach wybitnych pedagogów przeszłości i przyszłości

6 września 2012

Badając i obserwując społeczno-pedagogiczną rzeczywistość w dziedzinie opieki nad dzieckiem w naszym kraju ciągle dostrzega się potrzebę poszukiwania i konstruowania optymalnego modelu opiekuna-wychowawcy, tj. pracownika, który w różnych sytuacjach zastępuje dzieciom i młodzieży (czasowo lub na stałe) rodziców i w czynności tej łączy funkcje opiekuńcze z wychowawczymi.

Potrzeba badań nad modelem opiekuna-wychowawcy wiąże się z dotychczasowym stanem wiedzy – ponieważ nie możemy dziś w pełni odpowiedzieć na wiele podstawowych pytań dotyczących wymagań w zakresie kwalifikacji, kryteriów doboru i treści kształcenia wychowawców. Nie wiemy jakie walory osobiste mogą im zapewnić osiągnięcie sukcesów w tej pracy i zadowolenie z niej. Rodzi się więc pytanie o model opiekuna-wychowawcy.

Jednym ze sposobów uzyskiwania odpowiedzi na te pytania może być, jak twierdził Stefan Baley, metoda historyczna, polegająca na śledzeniu żądań i postulatów wysuwanych w stosunku do nauczycieli i wychowawców w różnych okresach. Te żądania i postulaty przedstawiają większą wartość, jeśli wysuwane są przez ludzi kompetentnych, związanych z działalnością opiekuńczo-wychowawczą, twórców oryginalnych systemów wychowania. W przeszłości mieliśmy wielu takich działaczy-pedagogów, którzy szczególnie w okresie do pełnego rozwoju i szczęśliwego dzieciństwa, reprezentując nurt wyraźnie postępowy i nowatorski. Wybitnymi przedstawicielami tej grupy pedagogów byli: Józef Czesław Babicki, Kazimierz Jeżewski i Janusz Korczak. Wprawdzie żaden nie napisał oddzielnego traktatu o opiece-wychowawcy, ale w ich ogólnym

dorobku odnaleźć można wiele do dziś aktualnych refleksji, wskazań i postulatów.

Istotnymi cechami tej umiejętności, według Rowida, są intuicja i instynkt pedagogiczny. Jego zdaniem priorytetem jest umiejętność postrzegania sytuacji całościowo i całościowo, wczuwania się w stany emocjonalne dzieci i młodzieży oraz najskuteczniejszego reagowania na nie. Takt to odczuwanie i rozumienie radości i smutków dziecka, okazywanie zaufania i poszanowanie jego godności. Jego zdaniem harmonijną duchową jedność między nauczycielem a uczniem osiąga się dzięki instynktowi pedagogicznemu. Uważny nauczyciel nigdy nie będzie działał w sposób wywołujący w świadomości ucznia poczucie niskiego poczucia własnej wartości. Zdaniem Rowida możliwe jest kształtowanie taktu w uczniach poprzez odpowiednią postawę nauczyciela – zachowanie taktyczne wyzwala także takt w uczniach poprzez sugestywne oddziaływanie i naśladowanie.

Rola wychowawcy-opiekuna jest niezmiernie ważnym aspektem pedagogiki, który odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu osobowości i rozwoju dzieci oraz młodzieży. W kontekście przeszłości i przyszłości pedagogiki, różne podejścia i teorie wybitnych pedagogów rzucają światło na to, jak pojmowano i jak powinno się pojmować tę rolę. W tym artykule przedstawione zostaną poglądy wybitnych pedagogów przeszłości oraz współczesne i przyszłościowe wizje dotyczące roli wychowawcy-opiekuna, a także ewolucja tej roli w kontekście zmieniających się warunków społecznych i edukacyjnych.

W kontekście historycznym, jednym z pionierów, który wpłynął na sposób postrzegania roli wychowawcy-opiekuna, był Jean-Jacques Rousseau. W swojej pracy „Emil, czyli o wychowaniu” Rousseau przedstawił koncepcję wychowawcy jako przewodnika, który ma za zadanie wspierać naturalny rozwój dziecka. W jego ujęciu, wychowawca powinien rozumieć i respektować naturalne potrzeby i etapy rozwoju dziecka, a jego rola polega na tworzeniu środowiska, które pozwala na naturalny rozwój osobowości. Rousseau podkreślał znaczenie wolności w edukacji

i wpływ środowiska na kształtowanie młodego człowieka, sugerując, że wychowawca powinien działać jako opiekun, który umożliwia samodzielne odkrywanie i uczenie się, a nie narzuca z góry gotowe rozwiązania.

Kolejnym ważnym myślicielem, który wpłynął na pojęcie roli wychowawcy, był Johann Heinrich Pestalozzi. W jego pedagogice centralne miejsce zajmowała idea wychowawcy jako osoby, która nie tylko przekazuje wiedzę, ale także angażuje się w życie emocjonalne i społeczne uczniów. Pestalozzi zwracał uwagę na znaczenie indywidualnego podejścia do ucznia oraz konieczność budowania relacji opartych na zaufaniu i miłości. W jego koncepcji, wychowawca powinien być blisko ucznia, wspierać go w trudnych chwilach, a także angażować się w jego rozwój emocjonalny i społeczny. Pestalozzi podkreślał, że skuteczne nauczanie wymaga pełnego zaangażowania wychowawcy w życie ucznia oraz umiejętności dostosowania metod pedagogicznych do indywidualnych potrzeb dzieci.

W XIX wieku, Friedrich Fröbel, twórca systemu przedszkolnego, wprowadził pojęcie „opiekuna” w kontekście edukacji przedszkolnej. Fröbel uważał, że wychowawca w przedszkolu powinien pełnić rolę przewodnika i twórcy środowiska, które sprzyja naturalnemu rozwojowi dziecka. Fröbel podkreślał znaczenie zabawy jako kluczowego elementu w procesie edukacji, a wychowawca powinien być osobą, która potrafi stworzyć sytuacje sprzyjające naturalnemu odkrywaniu i uczeniu się przez dzieci. W jego koncepcji, rola wychowawcy polegała na wspieraniu dzieci w odkrywaniu świata poprzez zabawę i interakcję z rówieśnikami.

W XX wieku, na uwagę zasługują także poglądy Marii Montessori, która wprowadziła nowatorskie podejście do roli wychowawcy w kontekście metod Montessori. Montessori widziała wychowawcę jako osobę, która tworzy środowisko edukacyjne sprzyjające samodzielnemu uczeniu się i rozwojowi dziecka. W jej koncepcji, wychowawca pełnił rolę obserwatora i doradcy, który pomaga dziecku w eksplorowaniu własnych zainteresowań i w

odkrywaniu świata. Montessori podkreślała znaczenie tworzenia przestrzeni, w której dzieci mogłyby samodzielnie eksplorować, uczyć się i rozwijać swoje umiejętności w sposób dostosowany do ich indywidualnych potrzeb.

Współczesne podejścia do roli wychowawcy-opiekuna uwzględniają zmieniające się warunki społeczne i edukacyjne, a także nowe wyzwania związane z rozwojem technologicznym i globalizacją. Współczesna pedagogika zwraca uwagę na potrzebę elastyczności i umiejętności dostosowywania się do indywidualnych potrzeb uczniów oraz rosnącej różnorodności w klasie. W tym kontekście, wychowawca-opiekun ma za zadanie nie tylko przekazywać wiedzę, ale także wspierać rozwój emocjonalny i społeczny uczniów, budować pozytywne relacje, a także umiejętnie korzystać z nowoczesnych technologii edukacyjnych.

Jednym z kluczowych trendów współczesnych jest nacisk na inkluzywność i zróżnicowanie w edukacji. Wychowawcy są zachęceni do tworzenia środowisk, które uwzględniają potrzeby uczniów z różnymi zdolnościami, potrzebami edukacyjnymi i kulturowymi. Współczesna pedagogika podkreśla znaczenie tworzenia przestrzeni edukacyjnych, które są dostępne i przyjazne dla wszystkich uczniów, a także rozwijania umiejętności interpersonalnych i społecznych, które są kluczowe w dzisiejszym społeczeństwie.

Przyszłościowe wizje roli wychowawcy-opiekuna mogą być związane z dalszym rozwojem technologii i zmieniającymi się potrzebami społecznymi. W miarę jak technologia staje się coraz bardziej zintegrowana z procesem nauczania, rola wychowawcy może obejmować nowe wyzwania związane z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych oraz zarządzaniem edukacją w środowisku wirtualnym. W przyszłości, wychowawcy będą musieli rozwijać kompetencje związane z technologią, zarządzaniem danymi oraz tworzeniem zintegrowanych doświadczeń edukacyjnych, które łączą naukę online z tradycyjnymi metodami nauczania.

Dodatkowo, w miarę jak społeczeństwo staje się coraz bardziej zróżnicowane, wychowawcy będą musieli umiejętnie radzić sobie z różnorodnością kulturową, społeczną i językową w klasie. Będą musieli rozwijać umiejętności związane z tworzeniem inkluzywnych środowisk edukacyjnych, które uwzględniają potrzeby wszystkich uczniów, a także rozwijać umiejętności interpersonalne i emocjonalne, które są kluczowe dla budowania pozytywnych relacji z uczniami.

Rola wychowawcy-opiekuna w pedagogice przeszłości, teraźniejszości i przyszłości jest złożona i wieloaspektowa. Od początków nowoczesnej pedagogiki, poprzez klasyczne teorie Rousseau, Pestalozziego, Fröbela i Montessori, aż po współczesne i przyszłościowe wizje, rola wychowawcy jako opiekuna i przewodnika ewoluowała w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby edukacyjne i społeczne. Współczesne podejścia i przyszłościowe wizje podkreślają znaczenie tworzenia zintegrowanych, inkluzywnych i technologicznie zaawansowanych środowisk edukacyjnych, które wspierają holistyczny rozwój uczniów i przygotowują ich do wyzwań współczesnego świata.

Baley S. Psychologia wychowawcza, PWN, Warszawa, 1967

Korczak J. Pisma wybrane t I- IV, Warszawa, 1978

Rowid H. Podstawy i zasady wychowania, Nasza Księgarnia, Warszawa, 1957

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.